

COLOANA INFINITULUI

Inginerul Ștefan Georgescu-Gorjan este fiul lui Ion Georgescu-Gorjan, căruia Brâncuși i-a executat, în 1902, bustul, „unicul portret făcut în țară de Brâncuși după natură“.

Dar inginerul Ștefan Georgescu-Gorjan a fost totodată — și mai ales — cel care, încă din 1935, i-a sugerat lui Brâncuși concepția tehnică a realizării Coloanei infinite la Tirgu Jiu, și apoi, în 1936, 1937, a condus executarea acesteia, pe tot parcursul desfășurării lucrărilor, atât la Atelierele de la Petroșani, unde, ca inginer șef, conducea secțiile de turnătorie și a supravegheat turnarea și prelucrarea elementelor, cit și la Tirgu Jiu, unde Coloana a fost ridicată de către echipa de montaj venită de la Petroșani. După realizarea întregului Ansamblu, el a rămas în continuare preocupat de opera brâncușiană, publicând o serie de articole referitoare la aceasta în „Arta“, „Revue roumaine d'histoire de l'art“, „Ramuri“ etc. și care, în mod evident, s-au referit indeosebi la Coloană.

De aceea, „amintirile“ inginerului Șt. Georgescu-Gorjan sînt prețioase mai cu seamă în privința dezvăluirii unor aspecte inedite, nebănuite, legate de întregul demers de creație al Coloanei infinite de la Tirgu Jiu, ceea ce constituie conținutul mai ales al capitolelor părții a doua a volumului.

Dar atât în prima parte, în care Coloana apare sporadic, cit și în cea de a doua, unde apare predominant, toate capitolele relevă acuratețea științifică, rigoarea faptelor, susținute de documente, inedite, lăsînd să străbată doar discret talentul deopotrivă de „literat“ al autorului, care dă atractivitate relatărilor și se dezvăluie mai ales în frumoasa traducere a fragmentelor de proză și poezie din reproducerea în întregime a Catalogului expoziției de la Brummer Gallery din 1926.

Mai toată partea a doua a volumului se axează în principal pe intensă preocupare a autorului pentru Coloană, căreia îi urmărește evoluția de la prima ei apariție în atelierul brâncușian, în 1918, în lemn, avînd doar trei moduli (trunchiuri de piramidă suprapuse pe bazele lor) și două jumătăți. El a cerut fotografii referitoare la toate coloanele brâncușiene, cele din atelierul său sau cea a lui Edward Steichen de la Voulangis, fotografii făcute de însuși Brâncuși sau de alții, precum fotografii japoneze Soichi Sunami etc. Edward Steichen, Sidney Geist, Marielle Tabart i-au furnizat material documentar pe care l-a analizat, l-a con-

fruntat, cu acribie „inginerească“, expunîndu-l în amănunt în paginile volumului și trăgînd prețioase concluzii precum: „rezultă că Brâncuși a respectat întotdeauna, la coloanele sale, o anumită periodicitate în privința numărului de elemente... Numărul de elemente întregi variază după o serie aritmetică avînd rația trei.“

Încă din prima parte a cărții apar unele revelații esențiale, precum aceea a identității de structură dintre coloanele premergătoare celei de la Tirgu Jiu și aceasta: „Vorbînd cu artistul despre Coloana infinită, el mi-a explicat de ce aceasta nu poate avea nici soclu, nici capitel, cum au coloanele antice: ea nu are nici început și nici sfîrșit. Repetarea elementului identic al coloanei îi conferă acesteia, printr-o analogie matematică, același caracter pe care îl au unele curbe — de exemplu cele reprezentînd funcții

trigonometrice — de a se putea repeta și prelungi spre ambele infinituri.“ Toată partea a doua reliefează însă pregnant individualitatea Coloanei de la Tirgu Jiu: „Coloana infinită de la Tirgu Jiu, formată din elemente repetate, a căror vibrație plastică se transmite la nesfîrșit, ale căror dimensiuni și al căror număr s-au stabilit după multe căutări și dezbateri, nu reprezintă o simplă replică a coloanei infinite de lemn. Ea posedă o individualitate proprie, adecvată spațiului larg, cercului deschis, fundalului munților estompați de depărtări ai Paringului, dar rămîne totuși «Coloana infinită», simbolul nesfîrșitului în sine, un simbol aproape matematic al plasticii noi.“

Dar, bineînțeles, pasionantă este mai cu seamă relatarea „pe viu“ a întregului proces de construcție al Coloanei infinite de la Tirgu Jiu, de la proiectarea ei, la Paris, la construirea ei în țară, problemele ridicate, cele ale materialelor și realizării tehnice, apoi cea a dimensiunilor, etapele parcurse pînă la găsirea soluției finale, a formulei de suplete care să-i dea „înălțimea potrivită, sveltețe și avînt...“, de asemenea fazele pregătitoare ale montării, cu fotografiile evocatoare ale momentului, ale fixării și asamblării tronsoanelor de stilp prin sudură. Sînt descriși și muncitorii care au luat parte, fiecare, uneori reproducînd relatări pitorești, ca aceasta a meșterului timplar Carol Flisec: „...am fost prezentat unei persoane, zis domnul Brâncuși, necunoscut de mine.

— Flisec, să dai un dulgher — și i-a spus pe nume pe care să-l dau — și un loc, o cameră, unde să lucreze, și unde nu va intra nimeni străin de această lucrare.

Zis și făcut — ordin sever și execuție precisă! Of, Doamne, ce-o fi și asta? — mă întreb eu.“

Urmează alte citeva capitole importante, ca cel dedicat geometriei Coloanei infinite, problemă de care s-au mai preocupat și prof. Siegfried Giedion la Universitatea din Zürich, prof. arh. Adrian Gheorghiu, Georges Charbonnier și alții și căreia i-a adus unele precizări noi, sau capitolul referitor la metalizările Coloanei infinite, sau cel al structurii modulare a monumentelor de la Tirgu Jiu, totodată îndepărtînd unele păreri eronate sau erori de cronologie.

Și astfel, acest volum, prea succint prezentat, se impune ca o contribuție majoră în vasta arie a bibliografiei brâncușiene, relevînd laturi necunoscute pînă acum ale creației marelui artist, adîncînd și limpezînd o serie de aspecte esențiale.

Nina Stănculescu

20 MAI 1989

L6

Luceafărul, XXXII, 20, 20 V 1989